

Yaratma Süreçleri

İnsanın varlığı hissetmesi, zaman ve süreç gibi soyut gerçeklikleri bilmesi; başka bir tabir ile insanoğlunun değişik duyuları ile bilgi edinmesi, varlık ve insanın kendisi kadar sabit bir gerçekliktir. Buna rağmen duyguların yanılması da zaman zaman gözlemlenen bir gerçekliktir.. İşte bu problemin içinden çıkabilmek için; bilge insanlar şöyle bir çerçeve çizmişlerdir; şu üç formülü önermişlerdir:

- 1) Duyguların varlığı ve onların yeteneklerine göre varlığı hissetmesi, mesela gözün güzellikleri görmesi, kulağın sesleri işitmesi, ağzın tat alması deney ile test ile ve süreklilik gerçekliği ile sabittir.
- 2) İnsanın bu duyguları, birer numune, birer birim ve ölçüdürler. Sonsuz varlığın görmesine, işitmesine oranla göreceli ve zayıf birer varlıkları vardır ve sonsuz değiller. Demek yanılığ, ya lokal bir hastalığın neticesidir; veya o göreceli duyguların kendilerini, sonsuz olan asıllarının yerine ikame etmelerinden dolayıdır. Ayrıca birey olarak insanın duyguları yanılma payı insan nevinin duyguları ve casusları olan fenlerin yanılma payı birkaç milyonda birdir.
- 3) İnsandaki duyguların en merkezî olanı insanın benliğidir. Bu benin de diğer duygular gibi; göreceli bir varlığı var. Ve asla sonsuz değildir. Demek eğer insan beni, kendini sonsuz olarak algılayıp umumi sistemin merkezine temel bir değer olarak kendini koyarsa, burada kâinat büyüklüğünde bir yanılığ söz konusu olur.

Bizim konumuz olan yaratma ve yaratma süreçleri meselesinde insanın, duyguları ile yola çıkarak süreç, plan ve zaman hakikatlerini algılaması varoluş kadar bir realitedir. Fakat bu sınırlı bilgi birimlerinin; sonsuz, yetkin ve aşkın olan Allah'ta da aynen geçerli olduğunu kabul etmesi, bir yanılığdır. Sınırlıyı sonsuz sanmaktır. Demek kavramları bilmekle beraber, onların farklı tonlarını ve ölçülerini de bilmemiz gerekir. Yoksa sonsuz, aşkın ve yaratıcı bir varlığa inanmak yerine; sınırlı ve somut bir algı seviyesi olan putperestlik derekesine inmiş oluruz.

Yaratma biçimlerini ve süreçlerini bize anlatan iki temel bilgi kaynağı elimizde var:

- a) Astronomi, Jeoloji ve Biyoloji gibi bilimsel disiplinler.
- b) Kutsal dinî metinler. Bilimsel disiplinler, avamın eline geçmediği için; onların anlattığı yaratılış süreçleri konusunda çok farklılık ve ihtilaf yok. Fakat dinî meseleleri herkes kullandığı için ve dinî metinlerin metafor ve edebî yapısı kaybolduğu için, biz yaratılışın süreçleri ile ilgili metinleri tamamen buraya alıp onları analiz etmemiz gerekir. Ki sonuçta şu üç gerçeklik anlaşılın:

1) Dinî bilgiler ile kabullenilmiş fen bilgileri arasında hiç farklılık ve aykırılık yoktur...

2) Sınırlı bir varlık ve benlik sahibi olan insanoğlunun Allah'ı kendine kıyas etmesi, bir yanıldır. Ve yanılığın da faturası genelde acı olur...

3) Asrımızın en önemli problemi, dinî metinlerin yanlış anlaşılmasıdır...

İşte elimizdeki malzeme:

A) “Ve gökler ve yer ve onların bütün orduları itmam olundu. ²Ve Allah yaptığı işi yedinci günde bitirdi; ve yaptığı bütün işten yedinci günde istirahat etti. ³Ve Allah yedinci günü mübarek kıldı, ve onu takdis etti; çünkü Allah yaratıp yaptığı bütün işten o günde istirahat etti.” (Tevrat, Tekvin, Bab 2, 1-3)

B) “Allah gökleri ve yeri altı günde yarattı..” (Hud suresi, 11/7)

“Kesin bir realite olarak; biz gökleri ve yeri ve aralarındakileri altı günde yarattık. Ve asla, yorgunluk bize dokunmadı.” (Kaf suresi, 50/38)

“Allah yeri iki günde yarattı.. Yerin üstündeki dağları da iki günde yarattı. Yerin canlılarla bereketlenmesini de iki günde yaptı. Sonra semaya yöneldi; onları da iki günde yedi katman olarak düzenledi..” (Fussilet suresi, 41/9-12)

Burada şöyle üç müşkil (problem) ortaya çıkıyor:

a) Tevrat, Allah 7. günde istirahat etti, diyor. Kur’anda ise, *bize asla yorgunluk dokunmadı*, deniliyor..

b) Kur’an birçok ayette, *Allah yer, gökler ve aralarındaki her şeyi altı günde yarattı*, derken, burada naklettiğimiz Hud 11. ayette sadece *gökler ve yeri altı günde yarattı*, diyor.

c) Fussilet, ayet 9-12’de ise, *yer için iki gün, gök için iki gün, dağlar için iki gün, canlılar için iki gün*; toplam sekiz günden söz ediyor.

İşte bu üç ciddi sorunun cevabı şu gelen beş ontolojik bilgi ve kuraldır; şöyle ki:

1) Evvela, Kur’andaki bilgiler ile Tevrattaki bilgiler biri diğeri ile çelişmediği gibi, Kur’anın o üç farklı ayeti de birbiriyle çelişmiyor. Çünkü Kur’an tekrarlar kendisini Tevrattaki bilgilerin tasdikçisi olarak gösterdiği gibi; Tevratı da kendine delil yapıyor. (Ahkaf suresi, 12)

Öyle ise bu bilgilerin doğru izahı şudur: Tevrat, *Allah yaratırken yoruldu, demiyor. Allah varlıkları altı günde yarattı, yedinci günde istirahat etti; ve bu istirahat ile o yedinci günü bereketli kıldı*, diyor. Demek buradaki istirahat kelimesi, varlığa ruh katmak, mevcut düzeni yönetmek ve onu bereketli kılmak demektir.. Ayrıca gerek Kur’an ve gerek Tevrat, Allah’ın

özgün soyut (Vacibul-vücut) varlığı ile ilgili bilgi vermezler. Genelde Allah'ın esmasının somutlaşmış tecellileri olan kâinat sistemini ve onun aşamalarını anlatırlar.

İşte Tevrat burada bize diyor ki: Kâinat, özellikle canlı tabiat âlemi, altı devrede gelişmiş; yedinci devre olan şimdiki düzenli hali, gelişmişlik dönemlerine göre bir nevi stabilite ve istihattır; ürün alma dönemidir. Yani burada istihatt eden Allah'ın aşkın varlığı değildir; Allah'ın isimlerinin somut bir yansıması olan sistemin stabil olup istihatt etmesi demektir.

Fakat Yahudi Ümmeti bu aşkın sonsuz manayı beşerileştirdiğinden, Allah'ın yorulduğu vehmi, ortaya çıkmış. Kur'an ise bu vehmi ortadan kaldırmak için Kaf suresinde iki ayetle, *Allah'a yorgunluk dokunmadı*, diyerek bu yanlış anlaşılmayı düzeltmiştir. Demek tartışma Tevratın metni ile ilgili değildir. Çünkü Tevratın o üç ayeti, Kur'anda şöyle ifade ediliyor:

“Allah, öyle bir varlıktır ki; gökleri, yeri ve aralarındakileri altı günde yaratmıştır. Sonra Arşa egemen olmuştur.” (Yani bütün soyut (semavat,) somut (yer) ve ikisinin arası olan canlı dünyayı sürekli olarak yönetiyor.) (Secde, 3)

Biraz sonra göreceğimiz gibi; bu ayette anlatılan altı gün sürecinden iki günü göklere, iki günü yere, iki günü de aralarındakilere yöneliktir. Çünkü aslında her şeyin sadece iki günü var. Biri kaos, diğeri kozmos.. Hud, 11. ayette gökler ve yer ile beraber aralarındakilerin anlatılmaması, zihni, varlığın bu üçlü yapısına yönlendirmek içindir. Çünkü her şeyde varlık üçlü sacayağına dayanır. Fizik, metafizik ve ikisinin ortası.. Gayb, şehadet ve ikisinin ortası olan biyolojik boyut..

2) Âlim dâlcilerin ve büyük müfessirlerin ittifakı ile sabittir ki; Sami dillerde gün ve günler dönem manasına gelir. Sadece 24 saatlik bizim günlerimiz manasında değildir. İşte yaratılış ile ilgili bu ayetlerde kesin olarak biliyoruz ki; gün kavramı dönem demektir. Bu konuda özellikle 14. Söz okunmalıdır.

“Altı günde yarattı; yedinci günde onları yönetiyor.” Bilgisi, varlık sistemi içinde bize şu örnekleri hatırlatıyor:

a) İlk patlama, parçacıkların oluşumu, hidrojenin oluşumu, nebulaların oluşumu, güneşlerin oluşumu, gezegenlerin oluşumu ve gezegenlerde canlı sistemlerin oluşumu.

b) Yeryüzünün yedi jeolojik dönem ile beraber; atom, molekül, aminoasit, protein, hücre ve bölünebilir hücre süreçlerinden oluşan canlılığın yedi dönemi....

c) İnsanlığın *Homo sapiens* oluncaya kadar geçirdiği yedi paleontolojik dönem.. Ki her dönem yaklaşık bir milyon sene sürmüştür.

d) İnsanlığın (*Homo sapiens*'in) sosyolojik altı dönemi: Vahşet, bedeviyet, kölelik, feodalite, ecirlik ve malikiyet..

3) Evet, bütün varlık sistemleri içinde yedili bir takvim ve saatin işlediği görünüyor. Özellikle insan beyni ve metabolizması, 7 günlük haftayı ve 28 günlük ay takvimini kullanıyor. Bu bilgi

psikiyatri ilaçlarında daima göz önünde bulunduruluyor.. 28'lik aylar, ay takvimine göredir. İbraniler ve Araplar bugün dahi bu takvimi esas alıyorlar. Alfabeleri de 28 basamaklı olan ondalık sistemi gösterecek şekilde sıralanmıştır. Kur'an yaradılışın bu ince ve gizli takvimini bize gösterdiği gibi; her birisi evrensel hakikatin ismi ve anlatımı olarak da 28 peygamberi (misyonu) bize anlatır. O 28 misyonu bizim de üstlenmemizi tavsiye eder.

4) Kur'an bu gibi ayetlerde; genel kanaatin mevcut tearüfüne atfen bu altı gün + yedinci gün hakikatini anlatmakla beraber; Fussilet suresinde: ***İki günde yeri, iki günde dağları; iki günde canlıları; iki günde gökleri yarattı...*** demekle bize bildiriyor ki:

Her ne kadar, kozmik, sosyolojik ve biyolojik yedili bir sistem varsa da, yaradılış sisteminin tümünün ve içindeki her varlığın aslında iki günü var: Biri kaos, diğeri kozmos... Türkçe ile anlatılır ise her şeyin iki dönemi vardır. Biri düzensiz hali; diğeri düzenli hali.. Düzensiz hali Kur'anda ***duman*** kavramı¹ ile anlatılmıştır. Düzenli dönem ise, ***tesviye*** kelimesi ile bildirilmiştir. (Fussilet, 11-12)

5) Evet varoluşun bütün çeşitlerinde 3'lü, 4'lü, beşli, 7'li, 10'lu ve 12'li sistemler var. Bunların içinde deste (onluk) ve düzine (12'lik) deyimleri meşhurdur. Fakat bütün bu düzeneklerin aslı ikili sistemdir. Ki 0-1 ile ifade edilir. Varlığın asıl mahiyeti ve oluşumu yazılım ve program olduğundan her şey özünde bu ikili sisteme göredir. Bu ikili sistemin oluşturduğu katmanlar, başka sayı sistemleri ile yine düzenleniyorlar. Bu ikili sistemin dinî terminolojideki ismi, celal ve cemal kavramlarıdır. Bütün her şeyin temeli bu iki kavrama dayanır.

İşte bu izahlardan anlıyoruz ki: Kâinat ve varlık Allah'ın yaratması olduğu gibi; vahiy ile gelen semavi kitaplar da Allah'ın bize gönderdiği ekstra bilgilerdir.

İlave Bir İzah:

Allah'ın aşamalı ve dönemlere bölerek yaptığı işleri ifade eden bu gibi ayetlerden hemen sonra, Allah'ın yönetiminden söz ediliyor. Bu yönetim safhasında meleklerin, ruhların veya işin kendisinin bir günde Allah'a dönmesi, bin ve elli bin senemiz ile ölçülüyor. Bu konudaki üç ayetin mealleri şöyledir:

“O kâfirler, (meraklarından dolayı) başlarına azabın bir an önce gelmesini istiyorlar. Evet, azap mutlaka onlara gelecektir. Allah asla sözünden caymaz. Fakat Allah'ın katında bir gün sizin saydıklarınız ile bin yıl gibidir.” (22/47)

“Allah yeri gökten yönetir... Sonra bu yönetim (emir) saydıklarınız ile süresi bin yıl olan bir günde Allah'a döner.” (32/5)

“Allah basamaklar sahibidir. Melekler ve ruh saydıklarınızla miktarı 50 bin sene olan bir günde ona çıkar.” (70/3-4)

¹ Bugün bilim dünyasında kaos kavramının duman ile ifade edilmesi de Kur'anın bir mucizeliğinin işaretidir.

Gerçekten anlaşılmalrı zor olan bu ayetler, İslam tarihinde net olarak tefsir edilmiş değildir. Doğrusu ben de tam biliyorum, diye iddia etmiyorum. Bununla beraber Kur'an bu üç ayette bunların doğru olarak anlaşılması için üç anahtar kavram veriyor. Bunlar, *sema (gök), Allah katı (indallah), miktarı bin ve elli bin sene olan bir gün..* deyimleridir.. Yani eğer biz, bu üç kavramı tam bilir isek, bu üç ayeti doğru ve kalbi tatmin edecek bir şekilde anlarız; şöyle ki:

a) Allah, aşkın varlığı ile sonsuz ve soyut olduğundan; her yerde eşit şekilde hazır ve nazırdır. Peki, öyle ise, *Allah'ın katı (Allah'ın yanı)* ne demektir?!

24. Sözde *Allah'ın katı*, ahiret âlemi demektir, deniliyor. Başka bir tabir ile Allah'ın katı metafizik (gaybî) boyut demektir. Bu boyutta zaman çok farklıdır. Demek *miktarı bin ve elli bin sene olan bir gün*, deyimini, bu zaman farklılığına işaretler. Ayrıca dünya imtihan, yani deneme ve gelişme yurdu olduğundan burada işler bir derece örtülü ve gizlidirler. Fakat bu yapı ve bunun aslı olan imtihan, ahirette olmayacağından yani orada Allah'ın icraatı ve etkinliği daha net olarak görüleceğinden metafizik ve ahiret âlemine *Allah'ın katı* denilmiştir. Fatıha suresinde, *Allah ahiret gününün sahibidir..* Yani Onun egemenliği orada net olarak anlaşılacaktır, denilmiştir.

Bu anlaşılma çok uzun bir süreç içinde ancak gerçekleştiğinden Whitehead gibi dindar feylesoflar. *Süreç Teolojisi* ismi altında bu hakikati ifade etmeye çalışmışlardır. Evet, geçmiş ve geleceğiyle varlık sistemi göz önünde bulundurulduğunda içinde son derece egemen olan bir bilinç (kudret, ilim ve irade) gözlemleniyor.

b) Allah, her varlık ve her sistem için bir beden ve onu yönetecek bir merkez yaratmıştır. Beden o idare merkezine göre somuttur. Mesela insanı beyinden yönetir. Yeryüzünü atmosferden yönetir. Dünyayı semadan (gökten) yönetir. Ağacı çekirdeğinden; canlıları DNA denilen merkezden yönetir. Demek ayette geçen arz, bütün somut varlıkları; sema (gök) de bir derece soyut bütün idare ve program merkezleri demektir. Haliyle somut ve soyut varlıklar, bir derece sonsuz olduğundan, sema ve arzlar da sonsuzdur, deriz. Zaten Allah'ı belli sayılar ile sınırlandırmak, onun sonsuzluğuna ve aşkınlığına aykırı düşer.

Ben muhtelif tefsirlerimde gösterdim ki; sema, özellikle semavat, varlığın idare merkezleri olan metafizik ve gaybî boyutlardır. Arz da başta dünyamız olmak üzere bütün görünen somut kürelerdir. İbn Arabî'de böyle bir yorum var. İşte bu üç kavramın maksut manalarını göz önünde bulundurduğumuzda yukarıda meali verilen üç ayetin tam tefsiri şöyledir; diyebiliriz:

İnsanlar, sonsuz olan Allah'ı kendi sınırlı ve somut verilerine kıyas ederek; işte 10 sene geçti; eğer biz yanlış yolda isek, neden başımıza azap gelmedi, diye Peygambere karşı savunma geliştiriyorlardı. Hâlbuki Allah'ın sistemi olan yaratılış sürecinin ve bu yaratılış sürecinin bir parçası olan imtihan dünyasının ve bu imtihan dünyasının karşılıklarının net olarak görülecek olan ahiret ve metafizik âlemin ölçüleri o kadar geniş ve sonsuzdur ki; insanın dünyevî bir senesi, o uzun dönemin 360 binde biri gibidir. İnsanın ömrü olan yüz yıllık süre, o âlemin ölçülerine göre 36 milyon sene gibi olur. (Hacc, 47)

2. Ayetin tefsiri ise şöyledir: *Allah semadan (soyut âlemden) yeri (somut âlemleri) yönetir. Sonra bu yönetimin neticesi, o metafizik âleme bir günde (bir dönemde) döner. Ki o dönemin süresi sizin dünyaya yılınız ile bin yıldır.*” (Secde, 5)

Burada ve bir evvelki ayette **bin yıl** tabiri, çok uzun bir dönemin ifadesi olabileceği gibi; insanlığın ondalık sisteme göre gelişen biyolojik ve sosyolojik dönemlerinin de ifadesi olabilir. Çünkü eski değişim dönemlerinin süreci milyon yıl idi. Sonra bu değişim, bin yıllarla ölçüldü; sonra yüz yıllar (asırlar) ile ölçüldü. Şimdi de on yılda bir çağ değişiyor.

Bu beşinci ayetten sonra gelen ayet, *Allah ilmiyle fizik ve metafizik âlemlere egemendir. O sonsuz (Aziz) olmakla beraber bir arkadaş olarak da sınırlı ve somut (Rahim) tecellilerde bulunur*; demekle bu 5. ayeti bir derece tefsir ediyor. Demek bu gibi ayetlerde, yanlış olarak zahiri bir meali esas alıp Allah'ın gökte oturduğunu kabul etmek, Kur'anî bir inanç değildir. Tam aksine bir nevi putperestliktir.

3. Ayetin Tefsiri

“Allah sonsuz ve soyut (Vacib'ül-Vücut) olduğu için, sizin somut ve maddi sınırlarla bağlı olan âleminizden ona (o soyut ve sonsuz âleme) doğru birçok mertebe ve basamak vardır... Size göre bir derece soyut olan melekler ve ruh da, sizin saydıklarınızla miktarı elli bin sene olan bir günde (dönemde) ancak o basamakları bitirebilir.” (Mearic, 2-4)

Burada iki nükte daha var:

a) Bu ayet de Hacc, 47. ayet gibi, azabın gelmesinde acele edenlere karşı bir cevaptır.

b) Bu ayet, melekler ve ruhun hızının, bizim hız ölçü birimimiz olan ışıktan 50 bin kat daha fazla olduğuna bir işarettir..

Nitekim bazı evliyaların ruhu, bizim sistemimizin idare merkezi demek olan arşa 1-2 dakikada çıkabiliyorlar imiş. Yani ışık, sistemimiz olan Samanyolu galaksisinin merkezine ancak 50 bin senede varabiliyor. O büyüklerin ruhu ise 1-2 dakika içinde o merkeze gidiyor imiş.

Ben burada nakledici olduğum için, mişli fiil kipini kullandım. Çünkü bu gibi ruhani bilgileri birinci elden edinme imkânım olmadığı gibi; onları test edecek kadar ruhani bir inkişafa da sahip değilim. Evet, edep ve edebiyatın en önemli prensibi, ilim edinir iken sağlam kurallara göre davranmaktır. Her konuda olduğu gibi; ilim edinmekte de ölçülü ve dengeli olmaktır.

Hulasa: Allah'a doğru gitmek, maddi ve mekanî bir mesafe demek değildir. Ona doğru çıkmak; soyut ve sonsuz olan boyuta açılmak ve o boyutun içinde sonsuz olan gerçekliğe yaklaşmak demektir.

Bahaeddin Sağlam